

SPOR TURİZMİ ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ
(BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF PUBLISHED STUDIES ON SPORTS TOURISM)

Hakan ÇETİNER¹* (orcid.org/ 0000-0002-6370-2953)

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye

Özet

Bu çalışmanın amacı spor turizmi ile ilgili yapılan çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemi ile genel özelliklerini ve tarihsel süreç içerisindeki değişimlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla 1967-2022 yılları arasında Scopus veri tabanında taranan dergilerde yayımlanan 1948 makale incelenmiştir. Elde edilen verilerin analiz edilmesinde R programı kullanılmıştır. Çalışmada yıllara göre makale sayıları, en fazla yayın yapılan ve atıf alan dergiler, yıl bazlı trend değerlendirmeleri, diğer çalışmaları en fazla etkileyen makaleler ve yazarlar, konunun en çok yayına dönüştüğü ve birlikte en çok yayın iş birliği yapan ülkeler ile ilgili elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Sonuçlar 2002 yılından itibaren spor turizmine yönelik yapılan yayınlarda belirgin bir artışın yaşandığı ve 2022 yılına kadar artış eğiliminin devam ettiğini göstermektedir. Yıl bazlı trend değerlendirmeleri incelendiğinde daha eski yıllarda "event marketing", "hunting", "culture" konuları ağırlıklı olarak çalışırken son yıllarda tüketici davranışlarına ve sürdürülebilirliğe yönelik bir eğilimin olduğu görülmektedir. "Climate change", "sustainability", "sustainable development", "motivation", "satisfaction" değişkenlerinin sıklıkla kullanılması bu eğilimi göstermektedir. Bu sonuçlar spor turizminin uluslararası alan yazında ne yöne evrildiğinin görülmesi bakımından önemlidir. Konu ile ilgili en fazla çalışmayı yapan ülkelerin Amerika, Çin ve Avustralya olduğu saptanmıştır. Çalışma spor turizminin genel özelliklerini ortaya koyması bakımından ve bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için önemli bilgiler sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor Turizmi, Bibliyometrik Analiz, R programı, Scopus

Abstract

The aim of this study is to reveal the general characteristics and changes in the historical process with the bibliometric analysis method of the studies on sports tourism. For this purpose, 1948 articles published in the journals Scopus database that contain the phrase "sport tourism" have been examined between 1967-2022. The data were analysed with bibliometric analysis method by using R program. In the study, the number of articles by years, the most the most published and cited journals, year-based trend evaluations, the articles and authors that influenced other studies the most, the journals with the most publications on the subject, the countries with the most publications and the countries with the most publication cooperation about findings were evaluated. The results show that there has been a significant increase in broadcasts for sports tourism since 2002 and the upward trend continues until 2022. When the year-based trend evaluations are examined, it is seen that while "event marketing", "hunting", "culture" issues were mainly used in the past, there has been a tendency towards consumer behavior and sustainability in recent years. The frequent use of "climate change", "sustainability", "sustainable development", "motivation", "satisfaction" variables shows this trend. These results are important in terms of seeing the direction in which sports tourism has evolved in the international literature. It has been determined that the countries that have done the most studies on the subject are America, China and Australia. The study provides important information for researchers who want to study in this field, in terms of revealing the general characteristics of sports tourism.

Keywords: Sports Tourism, Bibliometric Analysis, R Program, Scopus

* Sorumlu yazar: hakan.cetiner@hbv.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2022.129

Giriş

Turizm sektörünün dünya ekonomisindeki payı her geçen gün artmaktadır. Değişen talep yapısına cevap verecek yeni turizm türlerinin ortaya çıkmasının bu durum üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Turistlerin özel ilgi alanları ve istekleri ile değişen seyahat motivasyonları pek çok turizm türünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Alternatif turizm türleri sayesinde turizm hareketliliği mevsimsel olma özelliğinin dışına çıkmakta ve tüm yıla yayılan yapısı ile ekonomik ve sosyal anlamdaki katkıları önemli bir noktaya ulaşmaktadır. Son dönemlerde gerek ekonomik gerekse sosyal boyutu ile dikkatleri üzerine çeken turizm türlerinden birisi de spor turizmidir. Özellikle bireylerin sportif aktivitelere katılmak ya da izlemek-takip etmek amacıyla seyahat ve turizme katılmaları olarak ifade edilen spor turizmi; çok çeşitli türleriyle yatırımcıların ve araştırmacıların ilgisini çekmeyi başarmıştır. Spor turizmi; istihdama olumlu etkisi, ihracat gelirlerini artırıcı rolü, bölgesel kalkınmaya sağladığı katkı ve gerçekleştirildiği destinasyonlarda alt ve üst yapıya olumlu yansımaları bakımından ekonomik (İçöz, 2008; Aylan, 2020); ülkelerin kendi kültürlerinin tanıtımına imkân tanınması, sporun birleştirici ve kaynaştırıcı etkisi sayesinde toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması, farklı kültürlerin birbirlerini tanımlarına aracılık etmesi ile sosyal yönden faydalar sunmaktadır.

Dünya Turizm ve Seyahat Örgütü (2020)'nün raporuna göre turizmin 2019 yılı itibariyle küresel gayri safi milli hasılaya katkısı %10,9'a kadar yükselmiştir. Spor turizminin dünyada turizm endüstrisi içerisinde büyüme hızının %14 olduğu belirtilmektedir. Genel turizm faaliyetlerinin ortalama büyüme oranının %4-5 oranında olduğu göz önüne alınırsa spor turizminin büyüme oranının nedenli önemli olduğu daha iyi anlaşılacaktır (TURSAB, 2014). Dünya genelinde spor ekonomisinin ulaştığı boyutlar düşünüldüğünde, spor ve seyahati bir araya getiren spor turizminin sınırlarını çizmek kolay olmamaktadır. Diğer taraftan farklı türleriyle spor, destinasyonların önemli sorunlarından biri olan turistik ürün çeşitliliği sağlama konusuna yardımcı olmaktadır. Ayrıca her mevsimde gerçekleştirilebilen türleri sayesinde turizm sezonunun tüm yıla yayılmasına katkı sağlamaktadır.

Spor turizmi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde değişen turistik beklenti ve ihtiyaçlar karşılayabilecek özelliklere sahip alternatif bir turizm çeşidi olarak dikkat çekmektedir. Ülkeler spor turizmini ülkelerinde geliştirmek için yoğun çaba göstermekte, destinasyonlar sportif faaliyetlere yönelik yanlarını ön plana çıkararak spor turistlerinin ilgilerini çekmeye çalışmaktadırlar (Yıldırım, 2021).

Dünya turizm örgütü spor turizmini en hızlı büyüyen alternatif turizm türlerinden biri olarak göstermektedir (WTO, 2020). WTO'nun 2030 yılı tahminlerine göre, turizm endüstrisinde belirleyici bir rol üstlenmesi muhtemel olan spor turizmi, talebin artacağı alternatif turizm türleri arasında yer almaktadır. Ayrıca "Türkiye Turizm Stratejisi 2023" hedefleri doğrultusunda, planlama çalışmaları içerisinde spor turizmi, önem verilen alternatif turizm türleri arasında sayılmaktadır (Akyol ve Akkaşoğlu, 2021). Spor turizmi aynı zamanda kırsal bölgelerin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesini sağlayan önemli araçlardan bir tanesidir (Keleş ve Ateş, 2021: 69).

Bu denli önemli bir konu olan spor turizmi alanının öncelikle uluslararası boyutta ele alınması ve genel yapısı ile birlikte özelliklerinin belirlenmesi spor turizminin gelişim sürecini ortaya koyması bakımından değerlidir. Sürekli dinamik ve gelişmeye açık bir alan olan spor turizminde güncel gelişmeleri yakından takip etmek ve değişimlere uyum sağlayabilmek için uluslararası alan yazını yakından takip etmenin son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı spor turizmi alanında yapılan uluslararası çalışmaların bibliyometri tekniğinden yararlanılarak incelenmesidir.

Kavramsal Çerçeve

Spor turizminin temel seyahat motivasyonunu "spor aktiviteleri" oluşturmaktadır. Ana amacın spor olduğu seyahatler spor turizmi olarak ifade edilmektedir. Turizm ve spor aktivitelerinin birlikte yapılması spor turizmi kavramını ortaya çıkarmış ve turizm ürününün çeşitlendirilmesi konusunda önemli bir alternatif olarak kabul edilmiştir (Çetin, 2008:13).

Sporla ilgili müsabaka ve organizasyonlara bireysel ya da grup halinde katılmak ve bunları izlemek amacıyla ülke içi veya ülke dışına yapılan seyahatler spor turizmi kapsamında ele alınmaktadır (Hudson, 2003: 3). Ross (2001: 3) spor turizmini, sporla ilgili aktiviteleri yapmak veya izlemek için yapılan seyahat deneyimi olarak tanımlamaktadır. Evden uzakta yapılan spor aktivitelerine katılma ya da seyretme amaçlı, ticari kaygı taşımayan seyahatlere spor turizmi denilmektedir (Argan, 2004). Sportif faaliyetlere ilgi gösteren bireylerin turizm hareketlerine katılması sonucu ortaya çıkan yapıya spor turizmi denilmektedir.

Herhangi bir spor aktivitesini gerçekleştirmek ya da herhangi bir spor dalına ait müsabakayı izlemek amacıyla yapılan seyahatler spor turizmini ortaya çıkarmaktadır. Gibson (1998) spor aktivitelerine katılmak (aktif spor turizmi) ve spor aktivitelerini izlemek (pasif spor turizmi ya da spor olayı turizmi) dışında bir de spor aktivitelerinin gerçekleştirildiği alanları ziyaret amacıyla yapılan seyahatler (nostalji spor turizmi) olmak üzere spor turizmini çeşitlendirmiştir. Sportif faaliyeti gerçekleştirmek gibi turistlerin aktif bir şekilde etkinliğin içinde yer aldığı sporlar (golf oynama, rafting yapma, su altı dalış, kano, kayak vb.) ya da sportif bir yarışmayı izlemek gibi pasif katılım gösterdikleri spor olayları (ulusal ya da uluslararası turnuvalar, Dünya Kupası, Avrupa Şampiyonası, Wimbledon Tenis Turnuvası, Formula 1 vb.) olabileceği gibi sportif etkinliklere ilişkin alanları ziyaret etmek (Fenerbahçe Stadyumu ve Müzesini gezmek, Old Trafford ve Camp Nou gibi stadyum ziyaretleri, Kırkpınar yağlı güreşleri vb.) gibi nostaljik yönü de bulunmaktadır. Katılım amacına göre spor türlerinin dışında gerçekleştirilen spor dalının türüne göre golf turizmi, futbol turizmi, hava sporları turizmi, sualtı dalış turizmi, akarsu sporları turizmi, rafting turizmi, dağ sporları turizmi, kış sporları turizmi, bisiklet turizmi, av turizmi, doğa sporları turizmi olarak spor turizmi türlerinin çeşitlendirildiği görülmektedir (Hazar, 2007).

Spor ve turizm arasındaki güçlü ilişki yalnızca spor amaçlı seyahat edenlerden kaynaklanmamaktadır. Tatil ve dinlenme amaçlı seyahat edenlerin tatilleri boyunca oluşan boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla katıldıkları aktivite kaynaklarından birisini spor oluşturmaktadır. Konukların konaklama işletmelerinde sunulan sportif animasyon etkinlikleri (havuz jimnastiği; kara ve su sporları; dart, bocce, plaj voleybolu gibi sportif oyunlar vb.) ile işletme dışında katıldıkları rafting, jogging, bisiklet turları gibi spor etkinlikleri seyahatleri için temel amaç olmaktan öte tatil içeriklerini zenginleştirmek ve nitelikli bir tatil deneyimi elde etmek için katıldıkları spor aktiviteleridir. Bu yönüyle spor, farklı bir turizm türü olarak değil tatili daha keyifli bir hale getirmek için katılan destekleyici bir aktivite örneği olmaktadır.

Spor turizminin etkileri ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak üç başlıkta değerlendirilmektedir (Aylan, 2020: 106). Spor turizminin yatırımcıların dikkatini çeken en önemli etkisi ekonomik yönüdür. TÜRSAB tarafından 2014 yılında hazırlanan rapora göre spor turizminin küresel çaptaki büyüklüğü 180 milyar dolar, Türkiye’de ise 900 milyon dolar civarındadır. Spor turizminin Türkiye’de toplam turizm aktivitelerinden aldığı pay %1,5 düzeyindedir (TÜRSAB, 2014). Dünyada önemli bir gelişme gösteren ve toplam turizm aktivitelerinin yaklaşık %35’lik bölümünü oluşturan spor turizminin Türkiye’deki payının uluslararası ortalamanın altında olduğu gözükmektedir. Dünyanın önemli turizm destinasyonları içerisinde yer alan Antalya’ya 2019 yılında golf turizmi kapsamında 120 bin kişi seyahat etmiştir. Bunun anlamı yalnızca golf turizmi özelinde spor turizminin ülke ekonomisine katkısı ortalama 135 milyon Euro civarındadır (Duman, Şahin, Uluç ve Bulut, 2021). Benzer şekilde 2019 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen UEFA Süper Kupa final maçının ekonomik getirisi 100 Milyon Euro, 1993 -2006 yılları arasında oynanan Olimpiyat Oyunlarının toplam geliri 32 milyar dolar civarındadır. 2012 Londra olimpiyatlarını izlemek için bölgeyi ziyaret eden kişi sayısı 420.000, kişi başı yaklaşık harcama tutarı 1300 sterlin olarak hesaplanmıştır (Aylan, 2020: 106-107). Spor turizminin doğrudan gelir getirici etkisine ek olarak istihdama yaptığı katkı, bölgesel kalkınmayı desteklemesi ve alt-üst yapı yatırımlarını artırması gibi çeşitli ekonomik etkileri de bulunmaktadır.

Sosyo-kültürel açıdan spor etkinlikleri düzenledikleri şehir veya ülke imajının güçlenmesine ve olumsuz imajın değiştirilmesine katkı sağlamaktadır. Ev sahibi şehir ya da ülkede yaşayan toplumun üzerinde moral açısından olumlu etkileri olmaktadır. Toplumsal değişme, toplumla bütünleşme ve ülke için toplumsal gönüllülük duygusu spor etkinliklerinin diğer sosyal yararları arasında sayılmaktadır (Aylan, 2020: 108). Sporun türüne özgü kurallar ve spor yapıları çoğu zaman ülkenin kültürünü yansıtmaktadır. Bu nedenle, spor destinasyon kültürünün (örneğin, Kanada’daki buz hokeyi) güçlü bir sembolü olarak işlev görmektedir. Buna karşın, sporun küreselleşmesi bu kültürel farklılıkların azalmasına ve ortadan kalkmasına neden olmaktadır (Argan, 2004). Sporun evrensel ve eşitlikçi yapısı toplumları gruplaştıran bütün etmenlerin önüne geçmektedir.

Doğal çevreyi ve doğayı aktivite alanı olarak kullanan disiplinlerden bir tanesi de rekreasyon faaliyetleri (Yayla ve Güven, 2019: 49) ve çok çeşitli türleriyle spor aktiviteleridir. Ancak açık alan spor aktivitelerine katılımın çoğu zaman olumlu çevresel ilişkiler ile anılmadığı görülmektedir. Özellikle büyük spor organizasyonları gibi yoğun katılımın gerçekleştiği spor aktivitelerinin pek çok çevresel sorun ortaya çıkardığı yapılan çalışmalar ile belirlenmiştir. Sporla ilgili gerçekleştirilen etkinliklerde spor turistlerinin çevreyi olumsuz etkilemesi olasılığının daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Spor etkinliğinin ölçeği arttıkça olumsuz etkiler yaratma potansiyelinin de arttığı görülmektedir (Olds, 1998). Bu nedenle turistlerin, spor etkinliklerine ev sahipliği yapan toplumların ve spor turizmi sektörünün çevreye verdikleri zararın en aza indirgenmesi önem arz etmektedir. Diğer taraftan talebin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla çevrenin korunması, mevcut eski yapıtların, anıtların vb. restorasyonu ve iyileştirilmesi spor turizminin çevre üzerindeki

olumlu etkileri arasında gösterilebilmektedir (Ören, 2018: 26). Aynı zamanda çevresel duyarlılık ile aktivite seçimi arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Örneğin bireylerin çevresel duyarlılıklarının bisiklete duydukları yakınlığı olumlu yönde etkilediği ve bu sebeple bireylerin hayatlarında bisikletin daha fazla yer edindiği; bundan dolayı bisiklet sürme gibi çevreci ve doğa dostu spor aktivitelerinin niteliği., sürdürülebilir bir turizm anlayışının benimsenmesine katkı sağlayacağı öne sürülmüştür (Çetiner ve Yayla, 2021).

Spor turizminin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarının yanı sıra spor organizasyonlarının ülkeler açısından siyasi anlamda da etkileri bulunmaktadır. Yumuşak güç olarak da kullanılabilen spor organizasyonları (Grix, Brannagan & Lee, 2019: 24), ülkelere saygınlık kazandırmak, olumlu imaj ve kimlik, iç yatırım, tanıtım (High, 1999) bürokratik sorunları çözmek, yeni ilişkiler ve iş birlikleri kurmak, kendi gelişmişliklerini tüm dünyaya göstermek ve sonuç olarak da ekonomik kazanımlar elde etmek amacıyla düzenlenmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler saygınlık ve itibarlarını geliştirmek için hızlı bir yol olduğunu düşündükleri büyük spor organizasyonlarını kendi ülkelerinde düzenleme riskini göze almışlardır (Knott & Tinaz, 2021: 204). Dünya kamuoyunda kendilerini daha iyi ifade etmek ve ülkelere yönelik ön yargıları yıkmak isteyen ülkeler uluslararası spor organizasyonlarına ev sahipliği yapmak için yarışmaktadırlar.

Ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri ile ön plana çıkan; aynı zamanda sağlıklı yaşam ve sporun toplumun geneline yaygınlaştırılmasında önemli bir rol üstlenen spor turizmi ile ilgili yapılan çalışmalar spor turizminin geliştirilmesi ve politika belirleyicilere yol göstermesi noktasında önemli bir rol üstlenmektedir. Spor temelli seyahat, son yirmi yılda çarpıcı bir şekilde büyümesine rağmen, akademik araştırmaların odak noktası haline gelmesi son zamanlarda yoğunlaşmıştır (Hinch & Higham, 2001). Türkiye’de spor turizmi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında (Akın, 2015; Aktuna ve Ünlüöner, 2017; Çevik ve Şimşek, 2020; Diker, Çetinkaya ve Cinkara, 2016; Eşitti, 2018; Gürsoy, 2016; Karadeniz ve Güdük, 2015; Tomay ve Değirmencioğlu, 2017; Zgurovski ve Akın, 2016) incelenen spor turizmi türü bakımından kapsamının oldukça geniş olduğu görülmektedir.

Buna karşın spor turizmine ilişkin yapılan çalışmaların gelişimi ve niteliğini incelemeye yönelik çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Spor turizmi ile ilgili çalışmaların niteliğini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalardan Özdiç ve Özdiç (2009)’in çalışmasında YÖK ulusal tez merkezinde yer alan lisansüstü tezler ile ULAKBİM Tr Dizinde taranan makalelerin incelendiği ancak yayınlandığı tarih itibarıyla spor turizminin Türkiye’de henüz gelişim döneminde olması sebebiyle sınırlı sayıda çalışmanın araştırmaya dahil edildiği görülmektedir. Başoda ve Aylan (2020) ile Yıldırım (2021)’in ulusal alan yazında spor turizminin gelişimini tespit etmek amacıyla hazırladıkları çalışmalarının kapsamını ise yalnızca lisans üstü tezlerin bibliyometrik analizi oluşturmaktadır. Uluslararası çalışmaların incelendiği bir çalışmaya ise rastlanılmamıştır.

Bu nedenle, spor turizmi ile ilgili yapılan çalışmaların genel özelliklerini ortaya koymanın önemli olduğu düşünülmüş ve uluslararası alan yazının incelenmesine karar verilmiştir. Spor turizmine yönelik yapılan uluslararası çalışmaların bibliyometrik özelliklerini belirlemeyi esas alan bu araştırmanın alan yazına ve spor turizmi ile ilgili yapılacak sonraki çalışmalara ve araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bibliyometrik analiz, herhangi bir alanda yayımlanmış çalışmaların matematiksel ve istatistiksel yöntemler kullanılarak incelenmesidir. Bilimsel çalışmaların kitap, dergi, yazar, çalışma alanı, çalışma konusu, atf durumu, kurum bilgisi, yayınladığı ya da ilişki içinde bulunduğu ülke gibi bilgilerinin matematiksel ve istatistiksel araçlarla, çalışmaların genel özellikleri ve nitelikleri ile ilgili bilgiler veren yöntemlerin tamamı şeklinde ifade edilebilir (Pritchard, 1969). Zupic & Cater (2015) bibliyometrik analiz için yapılması gereken iş akışını; araştırmanın tasarlanması, bibliyometrik verilerin derlenmesi, analiz, görselleştirme ve yorumlama olarak ifade etmişlerdir. Araştırmanın tasarlanması basamağında belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

1. Spor turizmi konusunda literatüre katkıda bulunan yazarlar, dergiler ve makaleler hangileridir?
2. Spor turizmi konusundaki temel bağlantılar, kaynaklar ve ülkeler hangileridir?
3. Spor turizmi konusuyla birlikte araştırılan kavramlar hangileridir ve yıllara göre nasıl bir değişim yaşanmıştır?

Araştırma tasarımının ardından bibliyometrik verilerin derlenmesi için veri tabanının belirlenmesi ve konuya ilişkin araştırma kapsamında incelenecek olan yayınların filtrelenmesi işlemine geçilmiştir. Araştırma kapsamında bibliyometrik analizde incelenecek olan verilerin tespit edilebilmesi için Scopus veri tabanı esas alınmıştır. WOS yerine Scopus veri tabanının kullanılmasının temel nedeni Scopus’un kapsamının daha geniş olmasıdır (Martin et al., 2018). Çalışmaya ait verilerin tespit edilebilmesi için 20.01.2021 tarihinde ‘sports

tourism’ anahtar kelimesi kullanılarak tarama yapılmıştır. Spor ya da turizmle ilgili çalışmaların araştırma verilerine karışmaması için özellikle ‘sports tourism’ anahtar kelimesi kullanılmış ve çalışmaya dahil edilecek yayınların yalnızca ‘spor turizmi’ ile ilgili olması sağlanmıştır. İlgili anahtar kelime kullanılarak yapılan tarama sonucunda 3518 adet yayına erişilmiştir. Bu yayınlardan yalnızca makale çalışmaları araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Söz konusu çalışmalara erişebilmek amacıyla “Business, Management & Accounting” ve “Social Sciences” kategorilerine dahil olan dergilerde yalnızca makale formatındaki çalışmalar filtrelenmiş ve yapılan taramada 1948 adet makaleye ulaşılmıştır. Bunun dışında herhangi bir sınırlandırmaya gidilmemiş ve sonuç olarak 1948 makale üzerinden çalışma verileri elde edilmiştir. Çalışma verilerinin ikincil kaynaklardan oluşması ve doküman analizi yönteminin kullanılması sebebiyle etik kurul kararı gerekmemektedir. Elde edilen verilerin değerlendirilebilmesi için bibliyometrik analiz için hazırlanmış olan R bibliyometrix (Aria ve Cuccurullo, 2017) yazılımı kullanılmıştır.

Bulgular

1967-2022 yılları arasında spor turizmi ile ilgili yapılan çalışmalara ait bulgular tablolar ve şekiller yardımı ile sunulmaktadır. İncelenen çalışmalar ilgili yıllar arasında Scopus veri tabanında taranan dergilerde yayınlanan makaleleri kapsamaktadır. Bu kapsamda 1948 çalışmaya ulaşılmış ve çalışmalar belirlenen kriterler doğrultusunda incelemeye alınmıştır.

Tablo 1. Bulguların Genel Özellikleri

İncelenen Dönem	1967-2022
Makale	1948
Dergi	468
Anahtar Kelime	1612
Yayın Başına Ortalama Atıf	15,59
Tek Yazarlı Yayınların Sayısı	491
Yazar Başına Düşen Yayın	0,548
Makale Başına Düşen Yazar	1,82
Toplam Referans	81.364
İş birliği İndeksi	2,23

Spor turizmi ile ilgili Scopus veri tabanı kullanılarak yapılan bibliyometrik çalışmada bulgulara ait genel veriler Tablo 1’de yer almaktadır. Bu kapsamda toplamda incelenen 1948 adet makalenin 1967-2022 döneminde yazıldığı görülmektedir. Bununla birlikte spor turizmi ile ilgili Scopus veri tabanındaki 468 farklı dergide makalelerin yayımlandığı belirlenmiştir. Ayrıca makalelerde birbirinden farklı 1612 anahtar kelime kullanılmıştır. Yayın başına ise yaklaşık olarak ortalama 15,59 atfın yapıldığı görülmektedir. Toplam yayınlanan makalelerin 491’unun tek yazarlı olduğu, bununla birlikte yazar başına düşen yayın sayısının 0,548 makale başına düşen yayın sayısının ise 1,82 olduğu tespit edilmiştir. İlgili makalelerde toplamda 81.364 kaynak kullanıldığı ve iş birliği indeksinin 2,18 olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Yıllara Göre Yayın Sayısı

Yıl	Yayın Sayısı	Yıl	Yayın Sayısı
1967	1	2000	7
1969	1	2001	6
1974	1	2002	24
1980	1	2003	49
1983	1	2004	37
1984	4	2005	44
1985	2	2006	39
1986	2	2007	44
1987	4	2008	54
1988	3	2009	67
1989	5	2010	82
1990	3	2011	88
1991	3	2012	94

1992	2	2013	84
1993	10	2014	93
1994	17	2015	85
1995	9	2016	149
1996	10	2017	120
1997	10	2018	116
1998	22	2019	152
1999	18	2020	166
		2021	215
		2022	4

Spor turizmine yönelik Scopus veri tabanındaki ilk yayının 1967 yılında yapıldığı görülmektedir. Yapılan yayınların yıllara göre dağılımları incelendiğinde ise 1993 yılından itibaren belirgin bir artışın yaşanmasına karşın çalışmaların inişli çıkışlı bir seyir gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu durum 2002 yılına kadar benzer şekilde devam etmiştir. 2002 yılından itibaren spor turizmine yönelik yapılan yayınlarda ilgili dergilerde hatırı sayılır bir artış yaşandığı göze çarpmaktadır. 1967 yılında spor turizmi alanına yönelik olarak Scopus veri tabanında 1 adet makale yer alırken 2021 yılında bu sayının 215'e ulaştığı görülmektedir.

Tablo 3. Spor Turizmine Yönelik En Fazla Makale Yayımlayan ve En Fazla Atıf Yapılan Dergilerin Karşılaştırılması

En çok makale yayımlanan dergiler		En çok atıf yapılan dergiler	
Dergi ismi	Yayın Sayısı	Dergi İsmi	Atıf Sayısı
Journal of Sport and Tourism	250	Tourism Management	3395
Journal of Hospitality Leisure Sport and Tourism Education	89	Annals of Tourism Research	2730
Teoriya I Praktika Fizicheskoy Kultury	67	Journal of Travel Research	2195
Tourism Management	49	Journal of Sport and Tourism	1395
Sustainability (Switzerland)	63	Journal of Sport Management	1041
Tourism Economics	34	Sport Management Review	726
Event Management	29	Journal of Leisure Research	703
International Journal of Event and Festival Management	25	Journal of Sustainable Tourism	578
Annals of Tourism Research	25	Leisure Studies	569
Current Issues in Tourism	21	Event Management	548

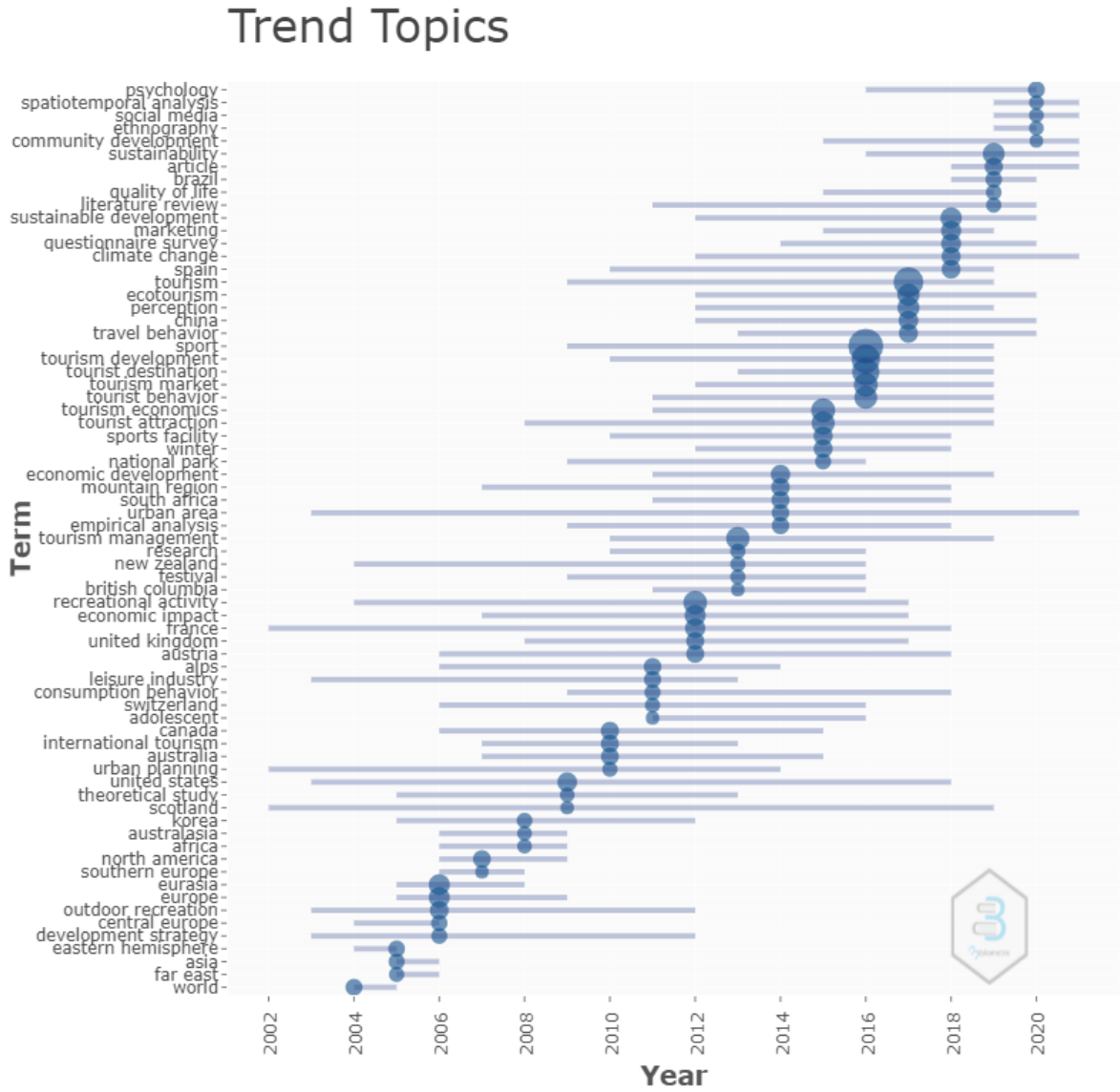
Tablo 3'te spor turizmi kapsamında en fazla makalelerin yayımlandığı ve en fazla atıf yapıldığı ilk 10 dergi yer almaktadır. Tablo incelendiğinde Journal of Sport and Tourism, 250 adet makale ile ilk sırada yer alırken atıf alma noktasında 1261 atıf ile dördüncü sırada bulunmaktadır. Bu durum her ne kadar makale sayısının fazla olsa da atıf alma konusunda aynı başarının gösterilmediği şeklinde açıklanabilir. Bununla birlikte en çok makale yayımlanan dergilerde Tourism Management 49 adet makale ile dördüncü sırada yer alırken yapılan atıflarda 3156 atıf ile birinci sırada yer almaktadır. Benzer şekilde Annals of Tourism Research yayımlanan makalelerde 22 makale ile 10. sırada yer alırken en çok atıf yapılan dergiler kategorisinde 2586 atıf ile ikinci sırada bulunmaktadır.

Şekil 1: Makalelerin Anahtar Kelimelerinde En Fazla Kullanılan Kelimelere İlişkin Kelime Bulut Görself

İncelenen 1948 adet makalelerin anahtar kelimelerinde bulunan ifadeler incelenmiş ve en fazla tekrar edilen ilk beş kelimenin *tourism* (f=260), *sport tourism* (f=177), *sports tourism* (f=95), *sport* (f=83) ve *olympic games* (f=38) olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte *sports* (f=36), *sustainability* (f=34), *destination image* (f=33), *motivation* (f=32) ve *economic impact* (f=30) en fazla kullanılan diğer kelimelerdir.

Şekil 2: Yıllara Göre Spor Turizmine Yönelik Çalışılan Konuların Trend Analizi

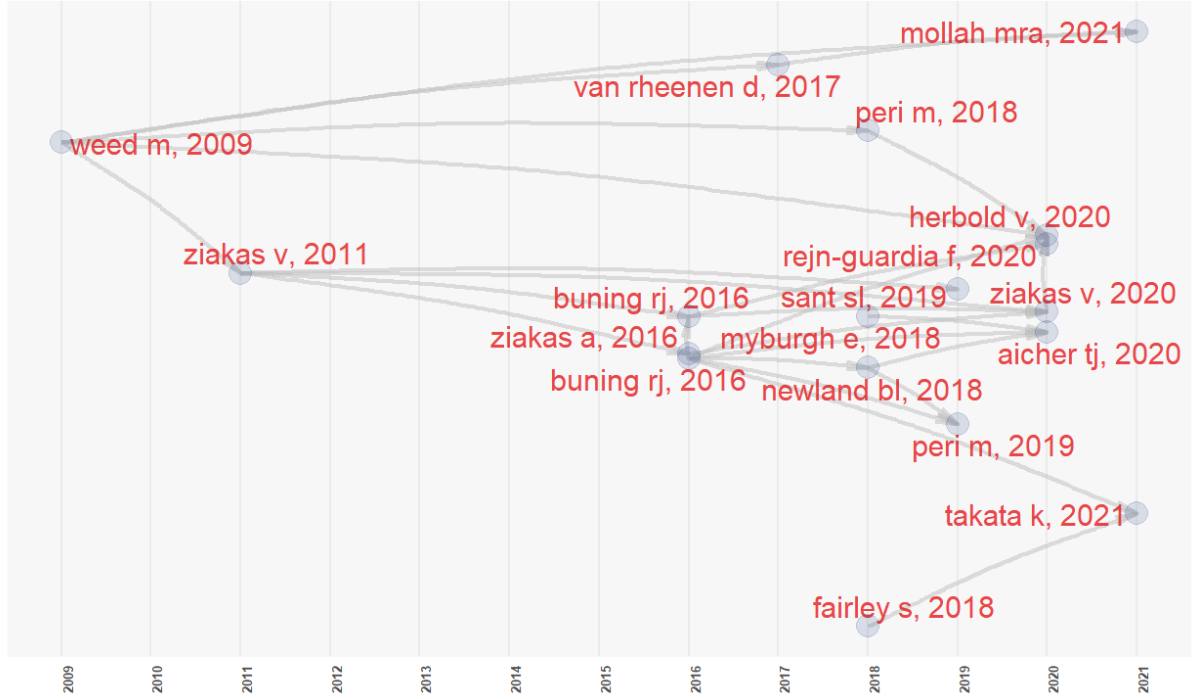

Şekil 2’de ilgili veri tabanında spor turizmine yönelik yapılan konuların yıl bazlı trend değerlendirmeleri yer almaktadır. Bu noktada, daha eski yıllarda event marketing, hunting, culture konuları ağırlıklı olarak çalışılırken son yıllarda tüketici davranışlarına ve sürdürülebilirliğe yönelik bir eğilim bulunmaktadır. Zira, şekil incelendiğinde son yıllarda climate change, sustainability, sustainable development, motivation, satisfaction değişkenlerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu sonuçlar spor turizminin uluslararası alan yazında ne yöne evrildiğinin görülmesi bakımından önemlidir.

Şekil 3: Tarihsel Açıdan Alıntı Analizi

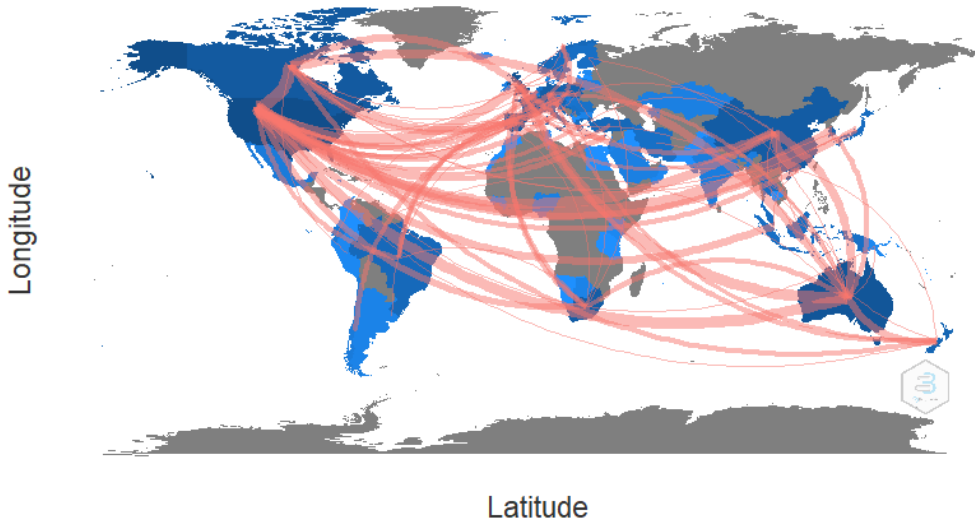
Historical Direct Citation Network

Şekil 3'te yıllar itibariyle çalışmaları en fazla etkileyen ve atıf yapılan makaleler yer almaktadır. Şekil incelendiğinde Weed (2009)'e ait çalışmanın diğer çalışmaları en fazla etkileyen makale olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Weed (2009)'in etkilediği Ziakas (2011)'a ait çalışmanın da kendisinden sonraki çalışmalara yön verdiği söylenebilir.

Şekil 4: Spor Turizmi Alanında Dünyadaki İş birliği Haritası

Country Collaboration Map

Şekil 4'te spor turizmi alanında ülkeler bazında iş birliği yapan yazarların bilgisi yer almaktadır. Koyu mavi olan ülkeler en fazla yayının yapıldığı ülkeleri temsil etmektedir. Açık renkli ülkelerde ise konuya ilişkin

çalışmaların daha az olduğu söylenebilir. Kırmızı çizgiler ise ülkeler arasında iş birliğini göstermekte ve kırmızı hatların kalınlığı arttıkça iş birliğinin gücü arttığını göstermektedir. Şekil 4 değerlendirildiğinde spor turizmi alanında en fazla çalışmanın Amerika, Çin ve Avustralya’da yapıldığı tespit edilmiştir. İş birliklerine bakıldığında ise ülkeler arası en fazla iş birliği yapılan ülkenin Amerika olduğu söylenebilir. Öte yandan Rusya ve Afrika kıtasında yer alan ülkelerde spor turizmine yönelik çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Sonuç

Araştırma kapsamında Scopus veri tabanında ‘sports tourism’ anahtar kelimesi kullanılarak yapılan taramada 1948 makale bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilebilmesi için bibliyometrik analiz için hazırlanmış olan R bibliyometrix (Aria ve Cuccurullo, 2017) yazılımı kullanılmıştır.

Bu kapsamda toplamda incelenen 1948 adet makalenin 1967-2022 döneminde 468 farklı dergide yayımlandığı tespit edilmiştir. Makalelerde birbirinden farklı 1612 anahtar kelime kullanılmıştır. Yayın başına ise yaklaşık olarak ortalama 15,59 atıf yapıldığı görülmektedir. Toplam yayınlanan makalelerin 491’unun tek yazarlı olduğu, bununla birlikte yazar başına düşen yayın sayısının 0,548 makale başına düşen yayın sayısının ise 1,82 olduğu belirlenmiştir. İlgili makalelerde toplamda 81.364 kaynak kullanıldığı ve iş birliği indeksinin 2,18 olduğu saptanmıştır.

Yapılan yayınların yıllara göre dağılımları incelendiğinde ise 1993 yılında belirgin bir artışın yaşanmasına karşın çalışmalar 2002 yılına kadar belirli bir istikrarın yaşanmadığı gözlemlenmiştir. 2002 yılına kadar devam eden benzer durum 2002 yılından itibaren spor turizmine yönelik yapılan yayınlarda ilgili dergilerde belirgin bir artış ile devam ettiği belirlenmiştir. 1967 yılında spor turizmi alanına yönelik olarak Scopus veri tabanında 1 adet makale yer alırken 2021 yılında bu sayının 215’e ulaştığı görülmektedir.

Çalışmalar makale ve atıf sayısı bakımından incelendiğinde spor turizmi alanında 250 adet makale ile en fazla makalenin yayımlandığı derginin Journal of Sport and Tourism olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın Journal of Sport and Tourism dergisi atıf sayısı bakımından 1261 adet atıf ile dördüncü sırada yer almaktadır. İlgili derginin yayın sayısında elde ettiği başarıyı atıf sayısında yakalayamadığı görülmektedir. Bununla birlikte en çok makale yayınlanan dergilerde Tourism Management 49 adet makale ile dördüncü sırada yer alırken yapılan atıf sayısı bakımından 3156 atıf ile birinci sırada yer almaktadır. Benzer şekilde Annals of Tourism Research yayımlanan makalelerde 22 makale ile 10. sırada yer alırken en çok atıf yapılan dergiler kategorisinde 2586 atıf ile ikinci sırada bulunmaktadır.

Araştırmaya konu olan makaleler anahtar kelimeleri açısından incelenmiş ve en fazla tekrar edilen ilk beş kelimenin tourism (f=260), sport tourism (f=177), sports tourism (f=95), sport (f=83) ve olympic games (f=38) olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte sports (f=36), sustainability (f=34), destination image (f=33), motivation (f=32) ve economic impact (f=30) en fazla kullanılan diğer kelimelerdir.

Spor turizmine yönelik yapılan konuların yıl bazlı trend değerlendirmeleri incelendiğinde daha eski yıllarda event marketing, hunting, culture konuları ağırlıklı olarak çalışırken son yıllarda tüketici davranışlarına ve sürdürülebilirliğe yönelik bir eğilimin olduğu görülmektedir. Climate change, sustainability, sustainable development, motivation, satisfaction değişkenlerinin sıklıkla kullanılması bu eğilimi göstermektedir. Bu sonuçlar spor turizminin uluslararası alan yazında ne yöne evrildiğinin görülmesi bakımından önemlidir.

Yıllar itibarıyla diğer çalışmaları en fazla etkileyen ve atıf yapılan makaleler incelendiğinde Weed (2009)’e ait çalışmanın diğer çalışmaları en fazla etkileyen makale olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Weed (2009)’in etkilediği Ziakas (2011)’a ait çalışmanın da kendisinden sonraki çalışmalara yön verdiği söylenebilir.

Spor turizmi alanında en fazla çalışmanın Amerika, Çin ve Avustralya’da yapıldığı tespit edilmiştir. İş birliklerine bakıldığında ise ülkeler arası en fazla iş birliği yapılan ülkenin Amerika olduğu görülmektedir. Öte yandan Rusya ve Afrika kıtasında yer alan ülkelerde spor turizmine yönelik çalışmaların yok denecek kadar az olduğu dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi bakımdan düzenledikleri ülkeye çeşitli etkileri olan spor turizmi konusu son dönemlerde destinasyonlar kadar araştırmacıların da dikkatini çekmeyi başarmıştır. Genel özelliklerinin ve niteliklerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmaya ek olarak farklı spor turizmi türlerine yönelik yapılan çalışmalar da konu edinilerek spor turizmi konusu derinlemesine ele alınabilir.

Turizmin yapısal değişikliklere maruz kalması durumunda dahi spor turizminin yeni formata kendisini rahatça uydurabileceği düşünülmektedir. Sağlık konusunun ön plana çıktığı son günlerde sağlıklı yaşamın

vazgeçilmez bir bileşeni olan spor, özellikle aktif spor turizmi yönüyle seyahat edenlerin daha fazla dikkatini cezbedeceği düşünülmektedir. Aktif spor turizmi ve sağlıklı yaşam arasındaki ilişkinin ortaya konulacağı farklı çalışmaların yapılması araştırmacılara önerilmektedir.

Kaynakça

- Akın, A. (2015). Spor turizminin etkileri üzerine bir alan araştırması. *Journal of Gastronomy and Tourism Studies*, 3(2), 20-30.
- Aktuna, H. C. ve Ünlüöner, K. (2017). Yeni bir turizm çeşidi olarak elektronik spor turizmi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (2), 1-15.
- Akyol, C. ve Akkaşoğlu, S. (2021). Alternatif turizm türlerinin destinasyonlara katkısı; Artvin ve spor turizmi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (1), 177-194.
- Argan, M. (2004). Spor ve turizm pazarlamasının kesişim noktası olarak spor turizmine kuramsal bir bakış. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 158-168.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Aylan, S. (2020). Spor Turizmi. A. Bilge ve A. Cabi (Ed.), *Turizm Türlerine Profesyonel Yaklaşım* içinde (s.93-120). Ankara, Sage Yayınları.
- Başoda, A. ve Aylan, S. (2020). Türkiye’de Spor Turizmi İle İlgili Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Değerlendirme (1987-2019). *MTCON’20 Kıtalararası Turizm Yönetimi Konferansı Bildiriler Kitabı*, 1770-1795.
- Çetin, G. (2008). *Dünya’da Golf Turizmi Ve Türkiye’de Golf Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetiner, H. ve Yayla, Ö. (2021). Aktivite Bağlılığının Yaşam Tatmini ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Bisiklet Kullanıcılarına Yönelik Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 209-222.
- Çevik, H. ve Şimşek, K. Y. (2020). Aktif spor turizmi etkinliklerinde organizatörün algılanan kaynak yatırımının, etkinlik tatmini ve tekrar satın alma davranışına etkisi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(1), 355-370.
- Diker, O., Çetinkaya, A. ve Cinkara, A. (2016). Hava sporları turizmi ve Safranbolu'nun hava sporları potansiyelinin belirlenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 84-100.
- Duman, S., Şahin, H. M., Uluç, E. A. ve Bulut, Ç. (2021). Spor turizminin Türkiye açısından ekonomik boyutu. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(4), 367-383.
- Eşitti, B. (2018). Sürdürülebilir kış sporları turizmi: Sarıkamış’ın potansiyelinin SWOT analizi ile değerlendirilmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 205-220.
- Gibson, H. J. (1998). Active Sport Tourism: Who Participates? *Leisure studies*, 17 (2), 155- 170.
- Gibson, H. J. (2013). *Sport Tourism: Concepts and Theories*, London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Grix, J., Brannagan, P. M., & Lee, D. (2019). *Entering the Global Arena: Sports mega-events and the concept of soft power*. Palgrave Pivot, Singapore.
- Gürsoy, Y. (2016). Giresun ilinin spor turizmi açısından değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 9(45), 1080-1088.
- Hazar, A. (2007). Spor ve Turizm, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hinch, T. D. & Higham, J. E. (2001). Sport tourism: A framework for research. *International Journal of Tourism Research*, 3(1), 45-58.
- Hudson, S. (2003). Sport and Adventure Tourism, Binghampton: The Haworth Press.

- İçöz, O. (2008). *Spor Turizmi Pazarlaması ve Futbol Takımlarının Hazırlık Dönemi Kamp Yeri Tercihlerini Belirleyen Etkenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karadeniz, E. ve Güdük, T. (2015). Mersin ili spor turizmi potansiyelinin SWOT analiziyle değerlendirilmesi. *Journal of Tourism Theory and Research*, 6(2), 115-129.
- Keleş, H. ve Ateş, A. (2021). Spor Turizmi. S. Kül Avan, E. K. Şimşek, Ö. Yayla ve M.C. Birinci (Ed.), *Rekreasyon ve Turizm Araştırmaları* içinde (s. 62-71). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Knott, B. & Tinaz, C. (2021). Conclusion: lessons learned from the emerging nations. C. Tinaz, B. Knott (Ed.) in *Sport and Development in Emerging Nations* (pp.201-210). Newyork: Routledge.
- Martín-Martín, A., Orduna-Malea, E., Thelwall, M. & López-Cózar, E. D. (2018). Google Scholar, Web of Science, and Scopus: A systematic comparison of citations in 252 subject categories. *Journal of Informetrics*, 12(4), 1160-1177.
- Olds, K. (1998) Urban mega-events, evictions and housing rights: the Canadian case. *Current Issues in Tourism*, 1(1), 2–46.
- Osmanoğlu, H., Üzüm, H., Karlı, Ü., ve Aycan, A. (2018). Spor turizmi hizmet kalitesi ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 121-134.
- Ören, T. Ş. (2018). *Spor Turizmi Aracılığı ile Sürdürülebilir Destinasyon Geliştirme: Hava Sporları Açısından Uşak İli Potansiyeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Özdiñç, İ. Y. ve Özdiñç, Ö. (2009). Türkiye’de spor turizmi: mevcut durum değerlendirmesi. *10. Ulusal Turizm Kongresi bildirileri*, 1379-1390.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Ross, S. D. (2001). *Developing Sport Tourism. An E-Guide for Destination Marketers and Sports Events Planners*, National Laboratory for Tourism and Ecommerce. Illinois: University of Illionis at Urbana-Champaing.
- Tomay, B., & Değirmencioğlu, H. (2017). Antik Çağda Anadolu’da Spor Turizmi. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(2), 9-21.
- TÜRSAB (2014). Spor Turizmi Sektör Raporu https://www.tursab.org.tr/dosya/12195/tursab-spor-turizmi-raporu_12195_5670173.pdf adresinden erişilmiştir.
- Weed, M. (2009). Progress in sports tourism research? A meta-review and exploration of futures. *Tourism Management*, 30(5), 615-628.
- World Tourism Organization (WTO). 2020. Sport tourism. <https://www.unwto.org/sport-tourism> adresinden erişilmiştir.
- Yayla, Ö. ve Güven, Y. (2019). Rekreasyon ve ekoloji. Ö. Yayla ve E. Karaçar (Ed.) *Rekreasyon yönetimi (Güncel Animasyon Uygulamaları) içinde* (s.27-56). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, O. (2021). Ulusal Alan Yazında Spor Turizminin Gelişimi: Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 319-331.
- Zgurovski, K., ve Akın, A. (2016). Spor turizminin gelişimine yönelik alan araştırması (Gaziantep örneği). *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 13(1), 47-59.
- Ziakas, V. & Costa, C. A. (2011). The use of an event portfolio in regional community and tourism development: Creating synergy between sport and cultural events. *Journal of Sport & Tourism*, 16(2), 149-175.
- Zupic, I. & Cater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.